

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

XVI. Iacob. Sadol. Card. Gvido Ascanio Sfortia S.R.E. Cardinali, S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

bi eodem populi legatos ad Urbem mittunt, qui aduocatis sibi
 patris sibi reum Pontificem edocent, quibus maxime rebus
 ualeat prouincia. Quae quidem nullum grauius incommo-
 dum patitur, quam ex Iudaeis: qui maximis priuilegiis, concessis
 Christianos. Neque solum cladem & miseriam his populis af-
 ferunt, sed apud transalpinas etiam nationes ordini nostro & no-
 minis maiestatem non mediocrem: quod te ipsum ignorare cer-
 tescio. Non enim ingenua tua mens, & uoluntas bonitate praedita,
 hanc tantam iniquitatem ullo pacto ferret. Sed tamen quoniam
 tuum nomen in diplomatis praescribitur, tuq; uideris esse indi-
 gnatissimus rei autor: non putauit alienum a fide mea, eoque officio
 quod tibi debere me intelligo, facere te de his rebus certiore:
 neque uel monere pro aetate, uel togare pro summa mea in te ob-
 seruata, ut haec animaduertes, haberesque existimationis, &
 famae, ac dignitatis tuae rationem: nec tuum nomen in te tam in-
 honeste interponi sineres. Nam quid est turpius, quam tanto pe-
 re iustitiam Iudaeis, idque contra Christianos: & eorum causa
 iniquitatem, uinculum religionis, pauperum iniurias, calamita-
 tesque negligere? Cum praeterea pateat omnibus, & perspi-
 cuum sit, quid sit, quod Iudaeos efficiat tam ualde gratiosos. E-
 go, uita laudi tantum faueo, ut non plus recte meq; quique
 de te, & ceteris sum autor eadem sperandi, nos te in
 nostra collegio, & amplissimo ordine, magnum & grauem uirum
 & omnino praestantem auctoritate uisuros esse: cupio: ea abs te iaci
 uentur tuae fundamenta, super quibus postea ampla dignitatis
 moles extrahi possit. Quapropter hoc animo feruas, & liberius
 haec ad te scripsi, & tamen non dubito, te in optimam partem om-
 nia accepturum esse. Extremum est, ut te orem, ut horum meo-
 rum populorum commodis & saluti tua benignitate & gratia
 faueas, & iustitiam: quod mihi a te futurum est rerum omnium
 gratissimum. Praestantissima omnium feminarum matris tuae,
 quam ego in summo honore habeo, ac mirifice colo, plurimam
 quaeque tuis uerbis salutem. Vale. Carpen. Pridae Non. Octob.
 M.D.XXXIX.

XVI.

IACOB. SADOL. CARD. GUIDO ASCA-
 nio Sfortia S. R. E. Cardinali, S. P. D.

Tuis literis, quas proxime a te accepi, quibus mihi de re & nego-
 tibus hoc aetate diligenter respondes: sic imago tota uirtutis, in-
 genii, & probitatis tuae expressa est, ut ego, qui te mirabiliter dili-
 golo, & sepius in eam intuens, mihiq; de eo quod iam dudum
 Y a feci,

feci de te iudicio gratulans, tuas etiam atque etiam literas
in illis te absentem, animo & benevolentia mihi excolant
deo enim atque perficio, quod mihi maxime in operis et
genus, eamque familiam, cui ego omnia mea honoris ac
ornamenta refero accepta, non solum flore virtute & patri-
tia maiorum natu, eorum videlicet, qui res summas admittunt
sed habere etiam in liberis & adolescentibus paratam cer-
tam spem, nihil eos a parentum gravitate & sapientia esse
flexuros. Quod mihi, qui vobis non minus fauco, quam si et
linguine essetis geniti: quique omnia mea officia atque
vobis & laudi ac dignitati vestrae penitus addicta esse volo
sperare solum de vobis, sed experiri iam, & re ipsa nosse, iura-
mentum est. Facile enim indicant literae tuae, verissimumque
sunt testimonium, cuiusmodi tu ingenio, & qua natura vobis
te praeditus sis. Sed haec & alias dicta sunt, & sapienter, ut video,
centur. Quod ad rem ipsam & ad Iudeos pertinet, noli quae-
sire, humanissime Sfortia, me quicquam illiusmodi re-
t: ipso vti quam profectum putasse: noui enim integritatem &
genuitatem tuam: nec sum tam iniquus, ut cuiquam vitio ve-
ram id, quod ab illius abesse iudicem culpa. Alios quosdam sus-
catus sum, neque nunc fecus suspicor, ad suos, & si non in-
ros quaestus tuo nomine fuisse abufos. Quod cum in aliquam
tam recideret tui honoratissimi, & mihi charissimi nominis
meo amore erga te, proque ea qua tuam amplitudine profes-
sionem obseruantia, existimavi liberè tibi à me hanc suspitionem & ex-
relam deferri oportere. Quare quem tu in meis literis stomacho
aut quam tecum grauiorem dicas expostulationem, non intel-
ligo. Scripsi equidem commotiore animo: verum non irata
dia adductus, quae mihi nec ad modum vlrata aut humiliata
& in te cerè semper existeret non iniusta solum, verum etiam
inepta: quo vitioq; à vitio plurimum me abesse cupio. Sed me
animum misericordia mouerat eorum, quibus non in pecunia
fouis, (nam id esset aliquo modo tolerabile) sed in libertate
corpore, ab hoc improbilissimo hominum genere quotidianam
ferri iniurias videbã. Porrò quorum salus mihi ab Deo tamquam
parenti & pastori est concredita, eorum me in cõmodis & calu-
tariis permoueri, mihi amne cuiquam videri debet? Et quidem
scio obsoleuisse iam magna ex parte haec Episcoporum nomina
atque officia: plebium enim passim & gregis cura negligitur
liarum rerum maior ratio ducitur. Verum ego clara voce pro-
nuntio atq; testificor, me nunquam fuisse, neq; adeo fore de-
merò eorum, qui hanc animi labè propè inexpiabilem, in aliam
illam vitam ante conspectum Dei secum deductam velim. Suis
multis aliorum generum criminibus & delictis praenot: ab his
equi

equum crimine cauebo, quantum Deo adiuuante potero con-
 ferre, ut qui meae tutela: & fidei erunt crediti, non eorum salutis
 & commodorum maiorem suscipiam curam, quam meorum.
 Nevero hitus me animi & sententia: esse pœnitret: tantam ex-
 pector in bene agendo, & in virtutis, atque officij ratione elucen-
 da, inelle voluptatem: quam nosse nō possunt, (crede mihi opti-
 mus Socrates, qui & ætate longè iam prouectus, & multarum ac
 magnarum rerum vsu diu edoctus sum) non inquam nosse pos-
 sunt hanc animi lætitiā, voluptatem, pacem, qui spiritali im-
 petu populi præfecti, omnia cura & diligentia consulendi com-
 munitatis suis, ad suas potius priuatas opes, & ad hunc exter-
 num splendorem atque fastum studia omnia conuertunt. Quo-
 rum quidem cunctorum exitus atque castus, si commemorare
 audeo, vellem, id quod & verè, & copiosè possem facere: equidem
 videret, ne exipitola tragediam videret efficere. Quare ab hoc
 toto genere sermonis abstinere: tantum te rogabo atque hor-
 tabor, ut quam spem & expectationem tuæ præstantis eximitæ-
 que virtutis, tuæque futuræ summæ amplitudinis nobis excitasti:
 eam in spem in nobis, & in cæteris omnibus, præclarè semper
 agendo, & virtuti ac veræ dignitati feruendo, tueri, augere, con-
 firmareque non desinas. Quod tibi futurum est (ut alias etiam
 dixi) in omni & fortuna, & varietate temporum, maximum, tu-
 trimum, securidissimumque perfugium. Sed ut reuertar ad lu-
 dæos, quod illi ferri & sustineri apud nos debeant, fateor Chri-
 stianæ hęc esse humanitatis: estque ita nobis a factis patrum de-
 cretis præscriptum. Qui si privilegijs etiam muniendi sunt, ne
 officiosius ipsi iniuria: muniatur sanè: nihil ego in hac re ma-
 gis opto repugno. Non enim hominibus infensus sum, sed ho-
 minum illorum vitijs. Ut verò ad inferendas vltro iniurias, ad cir-
 cumuentendos, et terrendosque Christianos, tot quotidie decre-
 tis concessionibusque instruantur, atque armentur: potèstne
 hoc illius hominis recta, & pretio ac pecuniā non contaminata
 ratio, æquum esse arbitrari? Liberius tecum loquor, quod te ex-
 partem omnis omnino in hoc genere suspicionis esse non dubi-
 to. Quis enim mihi tua probitate, moderationeque perspectus?
 Sed habeo quos timeam, quos etiam facilius animo designare,
 quam exprimere oratione possum. At mos hic iam inueteratus
 est, talibus Iudeos privilegijs ornandi & fulciendi. Scio, & noui:
 verumtamen idem ego & video, & scio, propter huiusmodi mo-
 rem, aliosque multos similes, orbis terræ populos, & prouincias
 iam permultas, ab istius sacra: sedis nomine & fide defecisse,
 quæ veram cætera non sequantur, quod ne accidat, paruula
 modo aliqua mutatione Principum facta vehementer cogor per-
 manere. Sed ne plura de his. Ego si in meis literis, aut priori-
 bus,

bus, aut in his quas nunc scribo, aliquid in se dictum inco-
 rarius, quoque animo tuo minus accidat gratum; peto a te, ut
 hi vt ignoscas. Non enim animo lædendi quempia, teque omnia
 minime, quem incredibili quodam amore & plane optima opo-
 nione prolequor: sed studio subueniendi meis, quibus sum
 chissimæ necessitudinis vinculo obstrictus, liberius interdu-
 gor scribere. Quæ libertas si imprudentia appellanda est, pro-
 obstabo quin ita appelletur: dum ea cum pietate, & cum pe-
 ris boni officio intelligatur esse coniuncta. Etsi tuæ quidem
 turæ bonitas vt confidam facit meas preces & postulationes
 in meliorem partem acceptas fuisse: qui mihi liberalissimè
 scribis, te & daturum per te operam, & apud Pont. Max. cur-
 rum, vt restitutus posthac & cautius cum Iudæis agatur, quam
 huc actum sit. Quam ego tuam promissionem in eorum re-
 numero repono, quæ mihi charissimæ & iucundissimæ sunt. Non
 enim ea solum mihi spem facit, forte tua ope & autoritate popu-
 lis meis melius consultum: sed eadem id confirmat, quod ego
 te & sentire & prædicare libenter soleo, magnum in te vestigi-
 dini ornamentum, magnos ex te fructus aliquando ad Chri-
 nam Remp. esse venturos. Quorum vtrunque nobis vt ex-
 ria cueniat, & tu operam dabis, & ego Deum assidue obsecra-
 Sed hæc hæc hactenus. Meum erga amplitudinem tuam studium
 meaque grata in omnis tuos voluntas, honosque præcipua
 lectissimam omnium feminarum matrem tuam, perpetuo
 bis constabit. Vale. Carp. Pridie Id. Januarij, M. D. XL.

XVII.

IACOB. SADOLET. CARDINALIS

Guido Ascanio Sfortia S. R. E. Cardinali S. P. D.

ET si acceperam iam pridem à te literas, quibus mihi signifi-
 cabas negotia huius provincie, quæ pertinet ad Iudæos, vt
 per te confecta, easque Iudæis esse viuendi leges impostas, vt
 nihil iam nos posthac, quod hoc nomine possemus iure conquiri
 habere, esset: tamen in maxima mea, quam ex eius literis
 pi, lætitia, assiduaque cogitatione tuæ virtutis, quæ mihi in me-
 mo semper infixæ est, ad eas adhuc nihil rescripsi: non negligenti-
 tia, sed valetudine retardatus. Nam cum tuæ essent eo tempore
 mihi allatae literæ, quo contigit vt minus belle me habere: post-
 ea verò quàm melius mihi esse cepit, esset iam in expectanda
 legatorum reditus, qui harum rerum agendarum causa Roma
 misit, de suo iam ex Vrbe discessu literis significarant, commo-
 sum duxi eos antè audire, quam ad te scriberem. Qui vt
 dem aduenerunt, ad VII. Calend. Iulij, omnibus rebus copiosè